

Брюксел, 7.6.2018г.
SWD(2018) 308 final

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА

ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

придружаващ

Предложения за

РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за създаване на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ и за определяне на нейните правила за участие и разпространение на резултатите

РЕШЕНИЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за създаване на специфична програма за осъществяване на Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“

РЕГЛАМЕНТ НА СЪВЕТА за създаване на Програма за научни изследвания и обучение на Европейската общност за атомна енергия за периода 2021—2025 г. в допълнение към Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“

{ COM(2018) 435 final } - { COM(2018) 436 final } - { COM(2018) 437 final } -
{ SEC(2018) 291 final } - { SWD(2018) 307 final } - { SWD(2018) 309 final }

ОБОБЩЕНА ОЦЕНКА

Настоящата оценка на въздействието придружава предложението на Комисията за Рамковата програма за научни изследвания и иновации за периода 2021—2027 г. „Хоризонт Европа“, която ще наследи настоящата програма „Хоризонт 2020“ (чийто срок на действие е 2014—2020 г.) и предложението за Програмата за научни изследвания и обучение на Европейската общност за атомна енергия (програма Евратом) за периода 2021—2025 г.

Научните изследвания и иновациите помагат на Европа да осъществява гражданските приоритети, залегнали в целите за устойчиво развитие и в Парижкото споразумение за борба с изменението на климата, да генерира устойчив растеж и качествени работни места и да решава настоящите и непредвидените глобални предизвикателства. В сравнение с основните си търговски партньори обаче Европа като цяло не инвестира достатъчно и рискува да бъде изпреварена необратимо.

Инвестициите на равнището на ЕС, чрез последователни рамкови програми, подкрепят предоставянето на обществени блага с висока европейска добавена стойност. Тази добавена стойност произтича от факта, че програмите се съсредоточават върху високи постижения чрез конкуренция и сътрудничество в целия Съюз. Рамковите програми подпомагат обучението и мобилността на учените, създават транснационални, междусекторни и мултидисциплинарни взаимодействия, стимулират допълнителни публични и частни инвестиции, създават необходимите научни доказателства за политиките на ЕС и имат структуриращо въздействие върху националните системи за научни изследвания и иновации. Значителното и дълготрайно въздействие на рамковите програми, и по-специално настоящата програма, се признава от институциите на ЕС, държавите членки и заинтересованите страни.

„Хоризонт Европа“ се основава на доказателствата и извлечените поуки от междинната оценка на „Хоризонт 2020“, както и на препоръките на независимата Група на високо равнище за увеличаване на въздействието от програмите на ЕС за научни изследвания и иновации. Новата програма ще представлява не революция, а еволюция, и ще се съсредоточи върху няколко подобрения в концепцията, за да се увеличат допълнително откритостта и въздействието.

Общите цели на „Хоризонт Европа“ произтичат от Договора за функционирането на Европейския съюз. Те са: укрепване на научната и технологичната база на Съюза и насърчаване на конкурентоспособността му, включително конкурентоспособността на неговата промишленост; осъществяване на стратегическите приоритети на политиката на ЕС и допринасяне за справянето с глобалните предизвикателства, включително целите за устойчиво развитие. „Хоризонт Европа“ има и специфични цели, чрез които да отговори на определени предизвикателства, пред които е изправен ЕС в областта на научните изследвания и иновациите. Всички цели се прилагат в рамките на цялата програма и всички отделни части от програмата ще допринесат за тяхното постигане.

Еволюцията спрямо „Хоризонт 2020“ е отразена в усъвършенстваната структура. Структурата ще продължи да се състои от три стълба, но е преработена за по-голяма съгласуваност както в рамките на стълбовете, така и между тях, в подкрепа на целите на програмата.

Стълб 1 „Отворена наука“ ще продължи да се съсредоточава върху високи постижения в научната област и висококачествени знания, за да може научната база на ЕС да се укрепва чрез Европейския научноизследователски съвет, действията „Мария Склодовска-Кюри“ и научноизследователските инфраструктури. Тъй като този стълб

ще работи по възходящ подход, т.е. при него движеща сила ще бъдат изследователите, той ще продължи да отдава важна роля на научната общност.

Стълб 2 „Глобални предизвикателства и конкурентоспособност на промишлеността“ ще отговори по-добре на приоритетите на политиките на ЕС и ще подкрепя конкурентоспособността на промишлеността, като интегрира *„Обществени предизвикателства“* и *„Водещи позиции при базовите и промишлените технологии“* от програмата „Хоризонт 2020“ в пет клъстера, а именно „Здравеопазване“, „Приобщаващо и сигурно общество“, „Цифрова сфера и промишленост“, „Климат, енергия и мобилност“ и „Храни и природни ресурси“. Клъстерите ще подпомагат по-добре пълния спектър от цели за устойчиво развитие и ще засилват сътрудничеството в областта на научните изследвания и иновациите в различни сектори, дисциплини и области на политиката, което ще допринесе за повишаване на гъвкавостта, целенасочеността и въздействието. Поради своята политическа насоченост този стълб ще действа по низходящ подход, чрез процес на стратегическо планиране, като по този начин ще се гарантират участието на заинтересованите страни и обществеността и съгласуването с дейности на държавите членки. Той ще популяризира водещата роля на промишлеността за постигането на всички цели на програмата и — не на последно място — за справяне с глобалните предизвикателства, включително чрез разработването на ключови базови технологии за бъдещето.

Стълб 3 „Отворени иновации“ ще предлага „обслужване на едно гише“ за новатори с висок потенциал чрез Европейския съвет по иновациите и ще засили сътрудничеството с иновационните екосистеми и участниците. Тези дейности ще се определят предимно чрез възходящ подход, като се интегрират и реорганизируют дейностите по „Хоризонт 2020“, като например „Иновациите в МСП“ (по-специално инструмента за МСП), „Бърз път към иновации“ и „Бъдещи и нововъзникващи технологии“. Иновациите ще продължат да бъдат подпомагани в цялата програма, а не само в този стълб, който е конкретно насочен към тях.

„Хоризонт Европа“ ще укрепи европейското научноизследователско пространство чрез: обмен на високи постижения (разширяване на действията от „Хоризонт 2020“, които спомагат за справяне с ниските резултати в областта на научните изследвания и иновациите, а именно чрез формиране на екипи, изграждане на връзки, катедри на ЕНП и Европейското сътрудничество в областта на науката и технологиите (COST); реформи в областта на научните изследвания и иновациите и политики, обхващащи Механизма за подкрепа в областта на политиките; прогнози; и мониторинг, оценка, разпространение и използване на резултатите от Рамковата програма.

Новата програма ще има и някои нови функции и подобрения на съществуващите елементи. Програмата „Хоризонт 2020“ генерира успешно високи постижения, въздействие и откритост, поради което благодарение на тези промени следващата я програма ще постигне още по-голямо въздействие (чрез Европейския съвет по иновации и ориентирането към мисии) и още по-голяма откритост (чрез разширяване на международното сътрудничество, засилване на политиката в подкрепа на отворената наука и нов политически подход към европейските партньорства).

Европейският съвет по иновациите ще помогне на ЕС за заеме челни позиции в областта на водещите до пробив иновации, които създават нови пазари. Той ще подкрепя високорискови проекти за иновации с потенциал за създаване на пазари, които (все още) не генерират приходи, като по този начин ще спомага за преодоляване на пропастта, която в момента съществува между научните изследвания и фазата на масовата търговска реализация, и за разрастването на дружествата. Съобразената с

нуждите подкрепа за новаторите ще се предоставя чрез два основни инструмента за финансиране. Инструментът „Изследвач“ (за авангардни научни изследвания) ще осигурява безвъзмездни средства от ранния етап на технологията (доказване на концепции, валидиране на технологии) до ранния етап на пазара (ранно демонстриране, разработване на икономическа обосновка и стратегия). Инструментът „Ускорител“ ще подкрепя по-нататъшното разработване и внедряване на пазара на водещите до пробив иновации и иновациите, които създават нови пазари, до етап, в който те могат да бъдат финансирани от инвеститорите при обичайни търговски условия (от демонстрацията, потребителските тестове, предпазарното производство и след него, включително разширяването). „Ускорител“ ще постави особен акцент върху иновациите, генерирани в рамките на „Изследвач“, макар че ще финансира също и проекти от други части на програмата, като Европейския научноизследователски съвет или общностите на знание и иновации. Очаква се, че благодарение на ролята на Европейския съвет по иновациите ще се появят повече иновации, които ще създадат новите пазари на бъдещето, в Европа ще се разраснат повече предприятия, МСП ще отбелязват по-голям растеж и ще укрепнат предприемаческият дух и желанието да се поема риск.

„Хоризонт Европа“ ще въведе ограничен набор от особено значими мисии за научни изследвания и иновации — в рамките на стълб 2 (но евентуално може да ги насочва и към други стълбове). Мисиите ще дават приоритет на инвестициите и ще определят насоки за осъществяването на общественозначими цели, като по този начин ще постигат по-голямо въздействие и информираност, ще насърчават системен подход (тясносекторната гледна точка ще бъде заменена с поглед върху цели системи) и ще синхронизират инструментите и програмите за научни изследвания и иновации в цяла Европа. Мисиите ще ускорят напредъка към набелязано научно, техническо или обществено решение или като съсредоточават големи инвестиции върху конкретна цел, или като преобразуват цяла социална или промишлена система в рамките на определен срок. Те ще бъдат избрани след стартирането на програмата, съгласно строги критерии за подбор и съвместно с държавите членки, заинтересованите страни и гражданите. Очакваните последици от този нов, основан на мисии подход, включват по-голямо междусекторно и междудисциплинарно сътрудничество, по-голямо въздействие върху глобалните предизвикателства и приоритетите на ЕС, както и намаляване на дистанцията между науката и иновациите, от една страна, и обществото, от друга.

Засиленото международно сътрудничество е от решаващо значение за осигуряването на достъп до талантиливи учени, до знания, съоръжения и пазари по целия свят, благодарение на които да се преодоляват ефективно глобалните предизвикателства и да се изпълняват задълженията в глобален план. Рамковата програма ще засили сътрудничеството и ще разшири откритостта за асоцииране на всички държави, които разполагат с капацитет за високи постижения в областта на науката, технологиите и иновациите, така че сътрудничеството и финансирането на съвместни проекти да са възможно най-безпрепятствени. Програмата ще продължи да финансира субекти от държави с ниски/средни доходи. Субекти от индустриализирани и бързо развиващи се икономики ще бъдат финансирани само ако разполагат с необходимите компетентности или съоръжения. Очакваните последици включват по-високи постижения в програмата, по-голямо влияние на ЕС при оформянето на глобални системи за научни изследвания и иновации и по-голямо въздействие.

Отворената наука ще се превърне в *modus operandi* на новата програма и ще надхвърля установената в рамките на „Хоризонт 2020“ политика за свободен достъп с това, че ще изисква незабавен свободен достъп до публикациите и данните (с

възможности за изключения за последните), както и до плановете за управление на научноизследователски данни. Програмата ще поощрява широкото използване на данни, отговарящи на принципите FAIR (*Findability, Accessibility, Interoperability, Reusability*, т.е. данните да са лесни за намиране, достъпни, оперативно съвместими и многократно използвани) и ще подкрепя устойчива и иновативна научна комуникационна екосистема. Тя ще насърчава дейности, които усъвършенстват уменията на научните изследователи за работа в условията на отворена наука, както и системи за възнаграждение, които популяризират отворената наука. Централна роля ще играят интегритетът в научните изследвания и гражданската наука, както и разработването на ново поколение показатели за оценка на научните изследвания.

Новият подход към европейските партньорства ще бъде по-силно ориентиран към въздействието. Необходимостта да се създадат бъдещи европейски партньорства или да се подновят съществуващите, ще се определя в процеса на стратегическо планиране за Рамковата програма. Всички европейски партньорства ще бъдат отворени за всички видове заинтересовани страни (напр. промишлеността, държавите членки, благотворителните фондации), ще бъдат ограничени във времето и ще имат ясни условия за постепенно преустановяване на финансирането от Рамковата програма. Те ще се основават на принципите на добавена стойност за Съюза, прозрачност, откритост, въздействие, ефект на ливъридж, дългосрочен финансов ангажимент на всички страни, гъвкавост, съгласуваност и взаимно допълване със съюзни, местни, регионални, национални и международни инициативи. Бъдещата система на партньорствата ще осигурява оптимална съгласуваност между дейностите и партньорствата по Рамковата програма. Ще има само три вида партньорства: i) съвместно програмирани европейски партньорства — основаващи се на меморандуми за разбирателство и/или договорни споразумения; ii) съвместно финансирани европейски партньорства — основаващи се на едно-единствено гъвкаво действие по съфинансиране на програма; iii) институционализирани европейски партньорства (основаващи се на член 185 или член 187 от Договора за функционирането на Европейския съюз). Следвайки подхода, основаващ се на жизнения цикъл, Рамковата програма ще определя критерии за подбор, изпълнение, мониторинг и постепенно прекратяване на всички европейски партньорства.

Промените и подобренията в структурата на програмата ще улеснят постигането на нейните цели, тъй като ще увеличат ефективността ѝ и ще спомогнат тя да носи още повече икономически ползи и да е икономически ефективна. Тези ефекти ще бъдат засилени от повишени полезни взаимодействия и допълване с други програми на ЕС, например чрез знака „Печат за високи постижения“.

Ефикасното изпълнение е от съществено значение за постигането на всички цели. То е и ключът към по-голямото въздействие и по-нататъшното опростяване. Въз основа на резултатите от „Хоризонт 2020“ стремежът към опростяване ще продължи и при новата програма. За да се рационализира изпълнението и да се постига по-голямо въздействие, бяха направени няколко подобрения. Програмата ще се стреми към по-нататъшно опростяване в рамките на сегашната система за възстановяване на действителните разходи с нейния опростен модел на финансиране. По-широко ще се използват финансиране на проектите чрез еднократни суми срещу изпълнение на дейностите, както и други опростени форми на финансиране, предвидени в новия Финансов регламент. Ще се развива взаимното използване на одити в рамките на програмите на ЕС и приемането на обичайните практики за определяне и анализ на разходите. За да се увеличи гъвкавостта, програмата ще подпомага пресичането на дисциплини и сектори и ще позволява разпределяне на средства между и в рамките на стълбовете, за да се реагира своевременно на възникващи проблеми или

предизвикателства. Предвиждат се допълнителни подобрения на процеса на представяне и оценка на предложенията, за да се съкрати времето за отпускане на средства и да се подобри обратната връзка с кандидатите. Критериите за оценка, процесът и включването на независими експерти ще акцентират върху високите постижения и въздействието на програмата. Схемите за подпомагане на иновациите ще бъдат рационализирани в рамките на Европейския съвет по иновациите, а взаимното допълване между безвъзмездните средства и финансовите инструменти може да бъде засилено чрез смесено финансиране.

Въздействието зависи в крайна сметка от разпространението и използването на данните и резултатите от научните изследвания и иновациите, поради което то трябва да се проследява и за него да се съобщава. Една амбициозна комплексна стратегия ще повиши достъпността на такива данни и резултати и ще ускори тяхното възприемане, като по този начин ще се увеличи общото въздействие на програмата. Портфейлите с утвърдени резултати ще се използват в полезно взаимодействие с други програми на ЕС, за да се осигури възприемането им на национално и регионално равнище, като по този начин се мобилизира в максимална степен европейският потенциал за иновации. Това ще се съпътства от ефективни комуникационни и информационни кампании, които изграждат доверие и ангажират гражданите.

Напредъкът по отношение на целите на програмата ще се проследява посредством „пътища на въздействието“ (научно, социално и икономическо). Пътищата на въздействие ще бъдат чувствителни към фактора време, като ще се прави разграничение между краткосрочно, средносрочно и дългосрочно въздействие. Показателите за пътищата на въздействие ще съдържат както количествена, така и качествена информация, чиято наличност ще зависи от етапа на изпълнение на програмата. Отделните части на програмата ще допринасят за тези показатели в различна степен и чрез различни механизми. Данните за ключовите показатели за пътищата на въздействие ще се събират по централно управляван и хармонизиран начин, с минимална отчетна тежест по отношение на бенефициерите, като се използват включително уникални идентификатори за кандидатите и като автоматично се предоставят данни от съществуващи външни публични и частни бази данни. Изходните и целевите стойности, както и референтните показатели ще се определят преди началото на програмата. Данните за управлението и изпълнението на програмата ще продължат да се събират във време, близко до реалното. Всяка година ще се извършва анализ на напредъка по ключови измерения на управлението и изпълнението. Междинните и последващите оценки ще гарантират, че методиките са съгласувани и покритието е всеобхватно.